

Резюмета и авторска справка
за приносния характер на научните трудове
на доц. дфн Весела Кирчева Генова,
представени за участие в конкурс за професор
по професионално направление 2.1. Филология
(Френска литература – Средновековие, Ренесанс, Класицизъм)

За участие в конкурса са представени общо **32 публикации**, от които **1 монография, 4 студии в научни списания, 13 статии в научни списания и в сборници, 8 научни рецензии и обзори и 6 научно-популярни рецензии и публикации**. Те са публикувани в периода 2008-2018 г. и не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ (1999 г.), за заемане на академичната длъжност „доцент“ (2008 г.) и за придобиване на научната степен „доктор на науките“ (2017 г.). Монографията е публикувана в Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. Студиите, статиите и рецензиите са публикувани в специализирани издания, като 25 от тях са отпечатани у нас, а 6 са издадени в чужбина (Белгия, Франция). Някои от статиите първоначално са били представени като доклади на международни конференции.

Представените трудове са номерирани съгласно Списък на трудовете и публикациите, представени за участие в конкурса.

I. Съпоставителни изследвания на литературни и естетически феномени и проблеми на западноевропейския театър и литература

[1]. *Еволюция на смешното във френската класицистична комедия от XVII век.* Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 254 стр., ISBN 9789540743677, София 2018.

В корпуса от представените за конкурса трудове най-широкообхватната проблематика, изследвана съпоставително, засяга еволюцията на естетическия ф

еномен на смешното във френския комически театър от зараждането на комедията в древна Гърция през средновековния и ренесансовия френски театър до създаването, разцвета и упадък на класицистичната комедия през XVII век (труд № 1).

Монографията *Еволюция на смешното във френската класицистична комедия от XVII век* проследява и извежда предпоставките, етапите и характерните особености в еволюцията на смешното през периода на класицизма, обхващат в цялото му многообразие на драматурзи, форми и драматургични решения. Тя не предлага традиционна и описателна история на комедията през класицистичната епоха на XVII в. във Франция, а проследява още от изворите на нейните вдъхновения всички обективно и субективно обусловени естетически и художествени явления и приноси, участвали в изграждането и развиването на формите и средствата на смешното в тази комедия до кулминацията им в творчеството на Молиер и в продължилото им развитие и след него. Изследването на еволюцията на смешното в класицистичната комедия от XVII в. във Франция вписва това смешно в своеобразната историческа непрекъснатост на театралната комическа традиция и очертава в хода на развитието възхода, а после и постепенния залез на класицистичната комедия в нейните многолики реализации, динамиката на полето на смешното, неговите модуси, средства, похвати и функции.

Тази еволюция не започва с изграждането на века и не приключва с неговия залез. Класицистичната комедия на XVII век в цялото си многообразие на форми и видове се опира на предходната театрална традиция, от която черпи сюжет и, персонажи, структури и похвати за създаване и пораждаване на своята присъща характеристика и функция – смешното, които изменя, развива и обогатява в естетическата перспектива на класицизма. Проследяването на историческата и естетическата динамика на смешното в комедията още от изворите на драматичната комедиография допринася за цялостна и обобщена картина на един от най-плодотворните и богати периоди в световната комическа драматургия, оказал определящо въздействие върху последващите ѝ развития.

Това обзорно начинание привлича вниманието и върху редица успешни за времето си комически драматурзи от XVII век и техните най-забележителни театрални постижения за развиването на смешното в комедията. Част от целта му е да предложи по-вярна, по-богата и цялостна визия за класицистичната драматургия на смешното и да запознае читателите с творчеството на редица слабо и звестни и досега незаслужено пренебрегвани у нас драматурзи. Твърде опростенческо би било да се приема, че единствено или основно Молиер развива смешното в класицистичната комедия. Наистина той бележи апогея на развитието му, но и преди, и редом с него, и след него творят мнозина драматурзи, които също дават свой оригинален принос за еволюцията на смешното в комедията.

Монографията е структурирана в шест части. Първите две проследяват еволюцията на смешното в комедията от възникването ѝ в Древна Гърция и до възобновяването ѝ на френска почва от ренесансовия театър, като не пропускат и средновековната театрална практика. Останалите четири глави са посветени на

комедията през епохата на класицизма (XVII век) и анализите в тях очертават ясно проследима еволюция на смешното, започнала още от преддверието на модерността – ренесансовата комедия. Така смешното, *приглушено* в хуманистичните ерудитски комедии, се *подновява*, макар и да остава приглушено и извисено, през 30-те години на XVII век от Пиер Корней и някои други драматурзи, и се *завръща* триумфално на сцената през 40-те и 50-те години на века чрез адаптации на италиански и най-вече на испански комически театър и важни новаторства като типични персонажи-носители, нов комически бурлесков език и развитие на езиковото комично. В творчеството на Молиер (между края на 50-те и началото на 70-те години) смешното е *извисено* и *синкретично*. Молиер единствен съумява да издигне смешното в класицистичното му достойнство на равностоен участник в постигането на класицистичната цел за развличане и поучение; дотогава смешното е ниско въпреки популярността си. Смешното в неговия театър се отличава с уникална синкретичност и полифоничност; то е център на драматичната му система. Между 1673 и 1715 г. смешното заема все по-широко място в театъра и придобива все по-*многообразни* форми, но изгубва всякаква поучителна стойност и става *самоцелно* на фона на дълбоката политическа, социална, естетическа криза на обществото в края на царуването на Луи XIV.

Това типологично съпоставително изследване възприема качествено нова не само за българското, но и за френското литературознание и театрознание перспектива на диахронно и синхронно изследване на характерните изяви и трансформации на смешното в комическия театър в период от близо двадесет века. Този критически подход е изявено приносен. При него се проследяват аналитично и критически не просто авторите, творбите и техните основни особености, но и контекстуално и художествено обусловеното развитие на театралните естетики и на мястото и функциите на смешното в тях. Така трудът предлага и обосновава нов прочит и тълкуване на редица аспекти от класицистичната комедия, които свързва с театрални форми от други естетики и периоди.

Централна част в изследването заема комическият театър от XVII век, който е тясно обвързан с нормативната естетика на класицизма. Оборен и задминат е редуционисткият подход към този театър, който свежда неговите естетически и литературни реализации единствено до подбрана част от комедиите на Молиер. Изследването обхваща и анализира богатата палитра от произведения на множество почти непознати или нерядко смятани за второстепенни автори, чиито творби разкриват богатството и сложността на класицистичната комедия и имат значим принос за еволюцията на смешното в комедията. Тези автори са неинтересни или слабо известни не само в България, но и във Франция, като се изключи много ограничен кръг от тесни специалисти. Техните заслуги за развитието на смешното в театъра от XVII век досега не са извеждани и в този смисъл монографията има важен научен принос за тяхното обособяване и изтъкване. Дори по повод на утвърдени и по-добре познати драматурзи изследването достига до редица оригинални заключения. Анализирани и доказани са новаторството в слаб

о изследваните комедии на Пиер Корней и действително много важната роля на драматурга за изграждане и утвърждаване на класицистичната комическа поезика. Предложена е и нова трактовка на драматургията на Молиер с оглед по-специално на съдържащата се в неговите текстове богата театралност и редица форми на естетическа хибридность.

Анализът на цялостното Молиерово творчество в перспективата на новаторските аспекти, допринесли за еволюцията на смешното в комедията, се разграничава от традиционните каталогизирания на видове и форми на комичното в неговите пиеси и извежда редица оригинални характеристики на неговото смешно. Най-важната сред тях е неговото естетическо и идеологическо извисяване, придаването му на определящо морално измерение и убедителното му вписване в класицистичния морал, но и в класицистичната художественост. Подобен анализ на смешното у Молиер е категорично новаторски не само в българското, но и в чуждестранното литературознание. Става ясно, че класицистичното смешно в театъра далеч не се свежда само до Молиер, а преминава през забележителна еволюция, която отразява вдъхновенията, естетическите търсения, обществените отношения и напрежения през XVII век. Постоянното колебание между нормативност и ненормативност, съвместното съществуване и взаимното обогатяване на естетиките (класицизъм, барок, галантност) очертават богатството и оригиналността на комедията през века на класицизма, които обуславят по-нататъшното ѝ развитие. Със своите приносни аспекти тази монография може да бъде много полезна за специалисти и изследователи литературоведи и театроведи, за студенти, изучаващи френска и западноевропейска литература, на режисьори и актьори, както и за по-широката читателска публика, тъй като запълва една съществена празнина в знанията ѝ за развитието на модерната френска комедия от XVI и XVII век и еволюцията на смешното в нея.

* * *

Редица публикации измежду представените отразяват изследвания върху различни периоди и различни драматургии от френския театър. Средновековният театър е една от привилегированите области за такива изследвания.

[12] *Епическо, градско и духовно пространство в „Игра за св. Никола“ от Жан Бодел: идеологически съдържания и новаторски драматургични решения. Филологията – класическа и нова, редактор/и: проф. Димитър Веселинов, издателство: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2016, стр.337-349.*

Статията изследва драматургичната реализация на идеологическото съдържание на една от най-известните средновековни пиеси, хибридна театрална ф

орма, която се характеризира с многообразие от жанрове, места на действие, персонажи, стихосложения, тонове и теми. Това съдържание, фокусирано върху благочестивата възхвала на християнския Бог и стремежа към покръстване в християнството на хора и народи „езичници“, намира художествена и драматургична реализация в два основни тематични и сюжетни аспекта, които взаимно се обуславят, припокриват и допълват в пиесата: кръстоносното движение и извършеното от Свети Никола чудо в прослава на Бога. Сами по себе си тези идеологически съдържания не са нови; оригинални и новаторски в пиесата са разнообразните драматургични решения за предаването им.

Анализът на творбата свидетелства за нюансирана и усложнена идеологическа конструкция, ясно доловима в множествеността на идеологическите пространства. Смущаващите на пръв поглед императивни материални мотиви в пиесата, изключително силното присъствие на кръчмарски сцени на пиянство и комар, които на пръв поглед не са особено нужни за развитието на действието, категорично въвеждат пространството на градския жител в епическото пространство. Над тези две сами по себе си трудно съчетаеми пространства се наслаждава чудотворното Божие пространство, и в сложно преплетените взаимоотношения между трите пространствени пласта художествените внушения на християнското мисионерство се постигат чрез съчетаните ефекти на епическата героика, реализма и чудото.

Оригиналността на *Игра за Свети Никола* намира израз в редица новаторски драматургични решения, като разпределението на сценичните места, богатството и многообразието на стъпки, езици и регистри, съобразени с драматургичните необходимости, но преди всичко, множествеността и обогатяващото взаимно преплитане на идеологическите пространства чрез синтез между изграждащите ги литературни и естетически традиции. Касае се за изключително плодотворен метод за осъществяване и укрепване на връзката между Бога и хората, както то е предназначението на миракъла. Градското пространство се вгражда хармонично в епическото и му предоставя своите ценности, ценностни системи и логик и в името на върховното духовно послание за Божието всемогъщие. Синтезът между различните литературни традиции тук безусловно служи на целите на миракъла и далеч от това да го профанизира, всъщност го актуализира и утвърждава. Така отграничаването и анализирането на епическото, градското и духовното пространство в пиесата хвърля новаторска светлина върху някои аспекти от развитието на средновековния театър във Франция и някои от механизмите на зарождаване на комическия средновековен театър.

Сравнително голяма е групата на публикациите върху средновековната комична драматична форма „фарс“, която изследвам отдавна. В България фарсове са много слабо познати, а изследвания върху тях почти няма.

[5]. *Les jeux référentiels dans la farce française médiévale.* Annual of Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Classical and Modern Philology, том:107, 2014, стр.69-101.

Студията, написана на френски език, анализира игровото третиране на репатките към действителността в средновековния френски фарс. На базата на авторитетни теоретици на референциалността в литературата и в театъра е предложена оригинална теоретична рамка на фарсовата референциалност, успешно приложена по-нататък чрез конкретни наблюдения върху редица фарсове. Анализите са групирани в няколко основни тематични кръга: механизъм на образуване на имената на персонажите във фарса, фарсов „реализъм“ и натурализъм на гротесковото тяло, специфично сценична функционалност на предметите-иконични знаци във фарсовете. В заключението се утвърждава игровата употреба на референциалните стратегии във фарса, която свидетелства за пародийното начало на жанра.

Става ясно, че „истинската“ референциалност, при която текстът препраща към феномен от реалността, е рядкост в средновековната фикция, независимо че театърът би бил привилегировано поле за нея. Отпратките към действителността в средновековната драматическа продукция са игрови и измамни, винаги подчинени на цели, различни от установяването на пряка връзка между думи и референти. Така поражданият „ефект на реалното“ функционира успешно във фарсовете. В тях референциалността изгражда репрезентация на реалността чрез фрагментарни отпратки към отделни аспекти от тази реалност, и тази изначално фигуративна и измамна репрезентация става поле за семиотични игрови третирания на нейните знаци. Генеалогията и ономастиката в тях свидетелстват убедително за игровия подход към референциалността, а псевдореализмът и псевдонатурализмът допълват игровата употреба на референциалните стратегии във френските фарсове.

[13]. *Aspects visuels et gestuels du comique dans les farces françaises du Moyen Age.* В: *L'éloquence des gestes. Enjeux linguistiques et interculturels de la politesse.* редактор/и: Vessela Guenova, издателство : Университетско издателство, 2015, стр.103-116.

Статията се спира върху визуалните и жестови аспекти на комичното в средновековните френски фарсове на основата на многобройни примери и анализ на отделни творби. По-изявено визуалните комични ефекти са анализирани през външния изглед на персонажите (облекло, мимики), различните „дегизирания“, предприемани от тях, и използването на иконични сценични предмети. При това оскъдният декор предоставя широки възможности за визуално въздействие чрез изгледа на персонажите. Жестовите предпоставки за пораждането на комични ефекти са изследвани през характерните за фарса размени на удари на сцената, както и през кинесиката на персонажите, чиято динамика намира изра

з в популярни драматични мотиви като мотива за многократното завръщане ил и мотива за тайно присъствие в скривалище.

В заключение статията обобщава приносно изведените функции на визуалните и жестовите измерения на комичното във фарсовете: те допринасят за динамиката на действието, изпълняват основното предназначение на фарса – да разсмива и забавлява – и участват пълноценно в синкретизма на театралното представление, като обогатяват неговия семиозис.

[15]. *Variété des rapports triangulaires dans la farce médiévale française*. В: *Internet : besoin de communiquer autrement/ Les relations triangulaires*, редактор/и: Стоян Атанасов, Рени Йотова, Ирена Кръстева, Елена Метева, Маргарита Руски, издателство: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2014, стр.391-397.

Статията изследва разнообразието на релационните „триъгълници“ между персонажите във френските фарсове. Триъгълните структури често се използват в литературната фикция, тъй като са по-стабилни и същевременно по-продуктивни от дуалните. Тук присъствието на тези структури във фарсовете е изследвано на три равнища: фабулно, функционално и семантично. На равнището на фабулата триъгълните структури традиционно се свързват с тематиката на любовния триъгълник не само във фарсовете, но и в цялата средновековна градска литература. На структурно и функционално равнище триъгълните структури динамизират действието вследствие на въведеното от тях продуктивно неравновесие в ситуацията; те функционират по подобен начин както в по-малките фарсове, така и в тези с повече персонажи, в които триъгълните конфигурации често са гъвкави и временни. Наблюдава се и пряка връзка между структурирането и семантизирането на триъгълните конструкции; те функционират на семантично равнище като източник на хитрини и измами и като привилегировано място на хитростта във фарсовете. В заключение, независимо че основната им функция е да раздвижват и динамизират драматичното действие, триъгълните конфигурации във фарсовете изпълняват и други важни функции, сред които трябва специално да се отбележи създаването на възможности за реализации на различните прояви на хитростта.

[16]. *Sur le naturalisme et ses enjeux sémantiques dans les farces françaises du XVe siècle*. В: *L'idée de nature dans les littératures romanes*, 2011, стр.80-88.

Като приема условността на анахроничната употреба на термина „натурализъм“, статията разглежда проявите на натурализма, схващан не като модерно естетическо направление, а като трансисторически феномен на миметична репрезентация на действителността във френския средновековен фарс. Този драматичен жанр се характеризира с изявено карнавален дух, който намира изражени

е в редица натуралистични аспекти като физическа агресия, сексуалност и скатология.

Физическата агресия (бойт) във фарсовете е присъщ и шаблонен източник на комично в тях, който предшества самото им конституиране като специфична жанрова форма. Въвежданият с нея натурализъм е едновременно традиционен, характерен, и стилизиран и с висока степен на условност. Репрезентациите на сексуалността във фарсовете като втори натуралистичен аспект са съзвучни с карнавалната естетика на телесната долница: фарсовите персонажи изглеждат обсебени от най-животински и примитивни страсти, на които са изцяло подчинени. Невъзможността за тяхното утоляване застава в основата на множество комични ситуации, ангажиращи или не измамата. Любовта присъства единствено като низменно физическо щение, а образът на жената в този план е редуциран и схематизиран до порочна и ненаситна развратница. Измените и измамите процъфтяват в подобно обкръжение. Натурализмът в сексуалността намира изражение и на езиково равнище в обценния език; нерядко обаче в някои по-качествен и фарсове успешно се обиграват еротични и натуралистични двусмислици. Същевременно езиковата трансгресия не се поколебава да достигне и до скатологични измерения.

В заключение статията поставя въпроса за основанията за съществуване на фарсовия натурализъм, и открива тези основания от една страна в карнавалната естетика, но от друга страна, в посоката, очертана от Мишел Майер, в подсъзнателното желание за отхвърляне на животинското у човека чрез излагането му на присмех във фарса, както и в получаването на естетическо удоволствие пред спектакъла на другостта.

[18]. *Le personnage du badin et son importance dans les farces françaises du XVe siècle*. В: Човекът в текста. Сборник, посветен на 60-годишнината от рождението на доц. Стоян Атанасов, 2008, стр.101-118.

Оригинално е изследването на централния за много фарсове и емблематичен персонаж на хитреца-наивник (*le badin*), който представлява много по-развит персонаж от обичайните фарсови герои и изпълнява редица важни функции на различни равнища в пиесите. Доказана е неговата централна, основополагаща и структуроопределяща роля във фарсовете с негово участие.

Едновременно амплоа и типизиран персонаж, хитрецът-наивник се отличава от останалите схематични и типизирани персонажи във фарсовете както със своите характеристики, така и най-вече с функциите си в пиесите. Анализът първо се спира върху външния му облик, в който откроява типични и присъщи само за него черти като набрашненото лице и детската шапчица, и описва поведението и характеровите черти на персонажа с множество примери от различни фарсове. Отново традиционно той е примитивен и материален, постоянно гладен за храна, но и за женски ласки. Отделено е специално внимание на езика на хит

реца-наивник – цветист, нерядко непристоен, изобилстващ на двусмислици и и grosловия; този необичаен за фарсов герой език подсказва важните функции, които изпълнява неговият носител в произведенията.

По-нататък статията изследва сценичното присъствие на хитреца-наивник през ролите, които той поема във фарсовете. Преди всичко е важна неговата структурираща фабулата и задвижваща действието роля: нерядко целият фарс се изгражда именно около и за този персонаж. Хитрецът-наивник може да влияе и върху сценичното време: то се оформя около и за него, забавя или забързва ход а си според неговите нужди.

Става ясно, че този персонаж далеч не е чисто схематичен и прост, какъвто би могъл да изглежда на пръв поглед. Присъщи са му основополагаща амбивалентност и „двойна игра“. Той е шут, но нерядко и измамник. Така хитрецът-наивник се оказва най-богатият и най-задълбоченият персонаж във фарсовете, а популярността му му проправя път и към други средновековни театрални форми като например со̀тї. Персонажът постепенно се развива към по-изявена хитрост и лукавост и по-приглушена глупост и шутовщина.

[4]. Молиер и средновековният френски фарс: въпроси за приемствеността. Годишник на ФКНФ, СУ „Свети Климент Охридски“, том:108, 2015, стр.5-64.

Особено важно и приносно е изследването на твърдяната приемственост между средновековните фарсове и Молиеровия комически театър, отново в съпоставителна перспектива. От близо век и половина подобна приемственост се утвърждава във френския критически дискурс и оттам, в представянията на Молиеровото творчество и извън Франция. Студията проблематизира твърдените връзки на приемственост между комедиите на Молиер и средновековните френски фарсове. На фона на констатираната липса на конкретност в критическото говорене за тази връзка, възприемана традиционно като подразбираща се, изследването обосновава и разработва параметри за структурирана и систематична съпоставка между двата корпуса и осъществява стриктен и научно добросъвестен съпоставителен анализ. Предложено е разширено определение на фарса, което се вписва в съпоставителна перспектива по отношение на Молиеровите творби, но и на италианската театрална жанрова форма *commedia dell'arte*. На тази основа студията отхвърля твърденията за пряк произход и имитация и извежда заключение за близост, изразяваща се в някои заемки на драматургични и сценични похвати. Творческото доразвиване и вписване на тези похвати в класицистичната естетика е изтъкнато чрез кратък съпоставителен анализ на реализациите им в двата корпуса. Разгледани са и редица пиеси на Молиер, традиционно сочени като „фарсове“, а всъщност, вдъхновени от други комични театрални традиции.

Нито в българското, нито във френското литературознание не е известно подобно обосноваване разглеждане и отхвърляне на този могъщ мит за приемственост, довел и продължаващ да води до множество сериозни изкривявания в пре

дставянето и в рецепцията на Молиеровото творчество. С това студията има изявено приносен характер, включително и с критическото ревизиране на постановката за Молиер като автор на фарсове.

* * *

Важна група от изследвания е посветена именно на творчеството на Молиер (студии 3 и 4, публикации 9, 11, 14). Значителна част от тях се опират върху съпоставителния анализ на различни издания на една и съща Молиерова пиеса (първо оригинално издание и близко до него пиратско издание). Такива изследвания се предлагат за първи път в България, а в западното литературознание са правени много рядко (известно ми е само едно такова), в бегла социологическа перспектива и само за една двойка пиеси. Съпоставителните изследвания на подготвено от автора оригинално първо издание на пиесата и успоредно публикувано нейно пиратско издание стигат до редица интересни и приносни изводи.

[3]. *Аспекти на театралността в драматургичния текст на Молиер: около две издания на „Жорж Данден“ от 1669 г. Годишник на ФКНФ, СУ „Свети Климент Охридски“, том:109, 2016, стр.45-107.*

Тази студия предлага диференциален анализ на вътрешнотекстовите белези на театралността в две публикации от XVII век (официална и пиратска) на Молиеровата пиеса *Жорж Данден*. След разглеждане на понятието „театралност“ (théâtralité) и на теоретичните изследвания върху него в общ семиотичен план и по отношение на анализирания автор, студията се спира на някои особености и на разглежданата пиеса в специфичния контекст на класицистичната епоха и с оглед на нейните естетически, идеологически, книгоиздателски и театрални параметри. Същинската част от изследването е посветена на обстоен диференциален анализ на белезите на театралност в двете издания на *Жорж Данден*, осъществен през двете съставляващи части на театралния текст: реплики и паратекст (вкл. дидаскалии). Достига се до оригиналната и приносна констатация, че и в двата текста театралността е ясно доловима и е обозначена по разнообразни начини, но нейните белези присъстват в по-изявен вид в изданието, чийто текст възпроизвежда вариант на пиесата, записан непосредствено от представлението. Въз основа на резултатите от този анализ текстовите прояви на театралността са вписани в основните пластове на театралния семиозис на творбата в рамките на нейната сценография, кинесика и проксемика, където допринасят по убедителен начин за предаването на моралните ѝ послания.

[9]. *Edition « pirate » et édition « officielle » de « George Dandin » de Molière (1669) : quelle(s) norme(s) pour éditer un texte dramatique ? В: Normes et transgressions dans les littératures romanes, редактор/и:*

Malinka Velinova, Thierry Laurent, издателство: CU Romanistika, 2017, стр.291-311.

В контекста на книгоиздаването и по-конкретно на публикуването на драматични текстове през втората половина на XVII век във Франция статията изследва трансгресивните подходи спрямо нормите за публикуване на авторски текстове въз основа на анализа на същите две издания – „официално“ и „пиратско“ – на пиесата на Молиер *Жорж Данден*, излезли приживе на автора през 1669 г. В първата ѝ част се представят основните параметри на издателската дейност през разглеждания период, най-важните от които са необходимост от официално кралско разрешение за печат и липсващо понятие за авторско право, а оттук и практически отсъстваща авторова фигура, което прави възможни множество издателски произволи. Молиер е жертва на немалко подобни злоупотреби: пиратските издания на негови пиеси още приживе на драматурга са три пъти повече от официалните. По-нататък се анализират съпоставително двете разглеждани издания на *Жорж Данден* от гледна точка на вариациите и на разминаванията в тях.

Изведени и проучени са шест групи различия: правописни и пунктуационни вариации (1), пропуските на думи, на части от изречения или дори на цели изречения (2), добавяния на думи, словосъчетания и изречения (3), преформулирания и замествания, вкл. паронимни замествания (4), вариации в ремарките (5) и накрая, някои особени случаи на вариации (6), сред които е и уникалната добавена комична импровизация в I, 2 в пиратското издание, основана на забавното съзвучие между името на ухажора Клитандър и медицинската процедура клизма (*Clitandre – clystère*).

Въз основа на този анализ статията стига до заключението за двойна трансгресия спрямо нормите за издаване на авторски драматичен текст. На първо място, нарушени са нормите за оформяне на окончателния печатен вариант на авторския текст, от което авторът се оказва изключен. На второ място, не е спазена и нормата за оформяне на печатно издание на драматичен текст, предназначено за четене, тъй като пиратското издание на *Жорж Данден* представлява транскрипция на устен текст, носещ множество изявени белези на театралност. Същевременно ценността му за нас е безспорна, тъй като то обогатява драматичния текст с елементи от неговата сценична реализация и зрителска рецепция, и така допринася за по-пълноценно разгръщане на неговата полисемия.

[14]. Около две издания на Молиеровия „Жорж Данден“ от 1669 г.: въпроси на автентичността. В: Преводът - мост между езици и култури, редактор/и: Петър Моллов (съставител), издателство: Унивeрситетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2015, стр.251-261.

Отново през прицелния анализ на различни издания на *Жорж Данден* – официално и „пиратско“, – статията изследва проблематиката за автентичността

а на драматичния текст. След вписване в контекста на авторското право и книго издаването през втората половина на XVII век във Франция и кратка критическа предистория на „пиратските“ издания на Молиер статията излага обобщените резултати от осъществения съпоставителен анализ на двете издания на комедията, на основата на които са изведени редица заключения във връзка с понятието за автентичност в театъра и по-конкретно в театъра на Молиер, и относно автентичността на разглежданите версии на *Жорж Данден*. Заявена и обоснована е приносната теза, съгласно която и двете разглеждани издания на *Жорж Данден* са автентични и представят различни аспекти на театралното произведение, които е невъзможно да бъдат обхванати едновременно в едно-единствено (било то „официално“ или „неофициално“) издание: съдържание, фабула, но и постановка, декори, костюми, изпълнение, импровизация, които са неуловими и които могат да се променят значително в зависимост от публиката, актьорите и пр. Така театърът разширява границите на автентичното чрез потенциално неограничените, еднократни и уникални реализации на творбата в представленията, а начин за „фиксиране“ на тяхното многообразие и неговото изразяване в различни от представлението форми засега не е открит.

[11]. *Текстовите вариации в първите публикации на „Мнимият болен“ от Молиер: ценни свидетелства за особеностите на драматургичната рецепция през 70-те години на XVII век във Франция*. В: Литературата като свидетел на времето. Сборник в чест на 75-годишнината на проф. дфн. Божидара Делииванова, редактор/и: Светлана Арнаудова, издателство: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2017, стр.60-72.

Изследването обхваща първите четири публикации на текста на последната комедия на Молиер *Мнимият болен*, в чиято подготовка авторът не е участвал: устен вариант (пред-издание), актьорски вариант (неоторизирано издание), оторизирано и литературизирано издание и оторизирано и допълнено/изменено по авторовия ръкопис издание. Тези публикации се изследват съпоставително за първи път. На основата на техния анализ са изведени редица приноси заключения за особеностите на драматургичната рецепция през 70-те години на XVII век във Франция, като ясното разграничаване на театрална устност и експресия, от една страна, и литературизирането на текст за четене, от друга, както и във връзка с уникалния процес на създаване и доусъвършенстване на драматургичната творба от Молиер като синкретична цялост.

Пред-изданието Elzevir 1674, което възпроизвежда с много неточности устна версия на пиесата, е ценно и важно с това, че отразява пряко влиянието на рецепцията на комичния театър върху съставянето на текста. Така текстът се обогатява с допълнителни белези на театралност, почерпени от неговата устна реализация в представлението. Второто разглеждано издание Sambix 1674 е фиктивен на устна версия на пиесата, докато всъщност възпроизвежда неин реален актьорски вариант. Все пак делът на устността в това издание остава голям, за което с

видетелстват оскъдните ремарки към текста. Следващите две издания на *Мнимият болен* се вписват в полето на рецепцията на театралния текст чрез четене и осредствено постепено му литературизиране. Това се постига с добавяне на орбитални ремарки за четене в Thierry et Barbin 1675 и с допълване и доработване на съществени части от пиесата в Thierry et Barbin 1682. Макар и крайно спорна и неедопустима практика, това дописване и дооформяне на Молиеровия текст свидетелства за принудително външно завършване на уникалния процес на създаване и доусъвършенстване на драматичната творба от Молиер като синкретична цялост.

Друг изследван класицистичен драматург е великият автор на трагедии Пиер Корней. В работата си върху неговото творчество се спирам на слабо изследваните му ранни комедии, чиято важна роля за развитието на комедията през XVII век не е достатъчно утвърдена и е слабо позната и у нас, и в международен план.

[2]. Ранните комедии на Пиер Корней и техните оригинални приноси за развитието на комичния театър на класицизма във Франция. Годишник на ФКНФ, СУ „Свети Климент Охридски“, том :110, 2017, стр.5-69.

Студията изследва корпуса от петте ранни комедии на Пиер Корней (*Мелита, Вдовицата, Галерията на двореца, Компаньонката и Плас Роял*), създадени между 1629 и 1634 г., със задачата да открие и изтъкне оригиналните им приноси за развитието на комичния театър на класицизма през XVII век във Франция. След кратко въведение и контекстуално вписване в състоянието на комическия театър през първите 30 години на века и в предисторията на драматическия пасторал първо са изследвани паратекстовете към петте комедии с цел да се изведат от тях приносните аспекти в теоретическата рефлексия на Корней върху класицистичната комедия. Основната част от анализа е посветена на практическите новаторски аспекти в ранните пиеси на драматурга, проучени в основни параметри на драматичния текст като драматични структури, тематика, действие, персонажи, стил, комично и ефекти на реалното.

Студията достига до приносното заключение, че ранните комедии на Пиер Корней имат безспорно много важна роля за плодотворното развитие на комическия театър в епохата на класицизма от XVII век във Франция. Новаторството в тях се открива във всички значими аспекти на драматичната творба, но е най-изявено в изричното вписване на тези комедии в класицистичната етика и естетика, съпроводено с оригинална авторска концепция за класицистичната комедия, авторското развитие на някои тематика, оригиналните в редица отношения персонажи, „безхитростния“ (естествен) стил на дискурса, както и в правдоподобното разполагане на комедиите в съвременното на драматурга, намерило израз в

множество „ефекти на реалното“ в тях, и в особеното естество на комичното. Краткият преглед на някои паралелни комически пиеси на негови съвременници с подобно вдъхновение допълва и откроява оригиналните приноси на Корней.

[8]. *De quelques réécritures francophones du conte littéraire de Barbe Bleue. B: Réécriture et variation. Actes du Colloque international organisé à l'occasion des 90 ans de la fondation du Département d'Études romanes, редактор/и: Vessela Guenova, издателство: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2017, стр.115-123.*

Все така в перспективата на съпоставителното разглеждане и в полето на проблематиката на пренаписването е анализирана литературната версия на архетипния морален разказ за *Синята брада* у Шарл Перо и някои нейни последващи франкофонски пренаписвания (от Анатол Франс и Амели Нотомб, както и в полето на операта от Пол Дюкас и Метерлинк). Версията на писателя Шарл Перо, която е най-известната и сама по себе си образува литературен архетип, представя литературна и галантно-моралистична обработка на фолклорната приказка и става изходна точка за множество пренаписвания. В статията са засегнати и накратко литературните пренаписвания на Анатол Франс и на Амели Нотомб, както и драматично-музикалната интерпретация на Метерлинк и Дюкас. Анатоли Франс преобръща разпределението на ролите в приказката и оттам и цялостния ѝ смисъл в своята иронична псевдодокументална трактовка, подсказваща опасностите от възприемането на предзададени идеи и ценности: в нея Синята брада е невинна жертва на коварен заговор. Операта *Ариана или Синята брада* на композитора Дюкас по либрето на Метерлинк извежда на преден план женска фигура: тази на шестата жена на Синята брада, Ариана. В своето пренаписване на приказката Амели Нотомб приписва на основните персонажи в нея характеристиките за нейните романи дендизъм, перфекционизъм и маргиналност.

Анализът води до редица оригинални заключения във връзка с общите черти в посоките на тези пренаписвания. Основните действащи лица в приказката, около които се конструира фабулата, са възпроизведени в последващите ѝ трактовки, но същевременно претърпяват дълбоки изменения. Дивият насилник Синята брада постепенно бива трансформиран във все по-малозначителен и все по-окултурен персонаж, без обаче никога да губи своята същност на убиец. Същевременно младата жена, която слага край на серията от убийства, също се развива към все по-независим и активен персонаж. Колкото до изначалната примитивна поучка на приказката, проповядваща послушание и покорство на жената пред мъжа, тя не се възпроизвежда в пренаписванията, които имат по-изявено егалитарна насоченост.

II. Научни и научно-популярни литературно-критически рецензии и публикации

В групата на научните рецензии и обзори (публикации 19-22, 24, 25) обзорният преглед на рецензирания труд или трудове е надхвърлен с авторски анализи и изводи; така техният аналитичен характер става предпоставка за оригиналност на заключенията в тях.

[19]. За литературата в живота и живота в литературата. В: Литературен вестник, бр. 16, 3-9.05.2017 г., стр. 4-5.

Подробната аналитична рецензия предлага обзорен критически поглед върху някои от най-значимите аспекти в сборника с научни изследвания на Стоян Атанасов *De la littérature à la vie. Moyen Age, temps modernes (От литературата към живота. Средновековие и модерни времена)*, излязъл в издателство К олибри през 2016 г. Прочитът очертава образа на един полифоничен мислител и изследовател. Мисълта и аналитичните интереси на автора постепенно се разтварят във все по-широк обхват: от прицелна към множествена критическа перспектива, от специфично литературни към общохуманитарни изследвания, ангажиращи и обогатяващи полетата на историята, философията, социологията, културната антропология, етиката, моралната философия. В рецензията са изведени и обосновани няколко основополагащи принципи на критическата методология на Стоян Атанасов: прекрачване отвъд литературния текст и към елементи на поетики, разтваряне на изследователската перспектива от съпоставителни изследвания към интертекстуални мрежи, осъществяването на тези два методологически подхода в основополагаща семиотична перспектива, постепенно разтваряне на критическото поле и на хоризонта на рефлексията към по-широки и важни културологични, философски и етически проблематики, както и вписването в някои от текстовете на личен поглед и лични преживявания. Книгата на Стоян Атанасов заслужава да бъде четена и схващана като хармонична цялост, макар и не непременно в реда на представянето на студиите в нея. Нейното целокупно възприятие открива пред читателя необятното поле на човешката мисъл, култура и литература, простиращо се от древността и Средновековието до наши дни и от единия край на земята до другия.

[20]. Introduction au recueil. В: Normes et transgressions dans les littératures romanes, редактор/и: Malinka Velinova, Thierry Laurent, издателство: CU Romanistika, 2017, стр.13-17.

Аналитичното въведение към сборника с научни статии на тема „Норми и техните нарушения в романските литератури“ извежда няколко основни перспективи, в които се изгражда критическата рефлексия върху нормата и нейните нарушения в тези статии. На първо място, онтологическата перспектива се оказва интересна и плодотворна насока за размисъл върху нарушаването на нормата. Етиката, която по самата си същност е нормативна, предлага на редица изследователи поле за изследване на напрежението между етическите норми и техните

нарушения. Трансгресията е търсена и изследвана и на равнището на поетиката, в изграждането на персонажи, но и в различни изкривявания на жанрове. Трансгресивните нарушения засягат и самото литературно писане, а последиците им са лесно откриваеми и на равнището на социологията. Богатата палитра от перспективи на прочитите осигурява задълбоченост на анализите и открива нови насоки за бъдещи изследвания.

Важна е поредицата от научни рецензии, публикувани в белгийското референтирано издание *Scriptorium : Bulletin codicologique* – референтна периодична публикация за представяне на научни трудове в областта на медиевистиката и кodicологията.

[21]. Jean-Marcel Paquette - *La Chanson de Roland. Métamorphose du texte. Essai d'analyse différentielle des sept versions* (Recension), Bulletin codicologique - Scriptorium том: Scriptorium 2017/LXXI/1, Bulletin codicologique, брой: 173, 2017, стр.73-74, Ref.

Тази рецензия представя събрани по-ранни изследвания на известния медиевист и специалист по *Песента за Ролан* Жан-Марсел Пакет, към които авторът е добавил два по-нови текста. Изданието представлява резултатите от близо двадесетгодишни изследвания върху всички съхранени днес версии на тази епическа песен. Пакет представя по-общите характеристики на епопеята като въведение към работата с текстовете. За тази работа той възприема диференциален подход: анализира съпоставително седем ръкописа и две групи фрагменти, за да изведе убедително превъзходството на един от тях – Оксфордския ръкопис, като успоредно с това очертава процеса на формиране на епопеята като литературен жанр. Във втората част от труда си Пакет изследва твърденията за връзки и отношения между епопеята и романа. Книгата включва и изследвания на поетиката на *Песен за Ролан*, като по-специално анализи на подобните леси (*laises similaires*).

Този вече класически труд на Жан-Марсел Пакет представя задълбочена и прецизна теоретическа рефлексия върху дефиниционните характеристики на френската епопея – спорен и труден въпрос в медиевистиката – и задълбочена и стриктна аналитична част върху ръкописите, която хвърля нова светлина върху развитието на текста на *Песен за Роланд*.

[22]. Boccace, entre Moyen Age et Renaissance. Les tensions d'un écrivain (Recension), Bulletin codicologique - Scriptorium, том: Scriptorium 2016/LXX/2, брой: Bulletin 283, 2016, стр.139-139, Ref=

Рецензираният сборник с изследвания се вписва в честването на 700-годишнината от рождението на Джовани Бокачо през 2013 г. Събраните в него студии и тръгват от широка европейска съпоставителна перспектива на прочита, отвар

ят се към по-широка културологична перспектива на изследване на основните аспекти на *art de vivre* в творчеството на Бокачо, и продължават в социокултурни насоки и визуални прочити на това творчество. Друга група изследвания се спират по-традиционно на различни аспекти на естетиката и поетиката в произведенията на Бокачо. Многопосочните рефлексии и аналитични резултати в сборника свидетелстват за ключовата роля, изиграна от Бокачо в епоха на напрежения и преход между средновековното минало и хуманистичното италианско и европейско настояще.

[24]. Alain Goldschläger. *Image et Images du Moyen Âge. Mélanges en l'honneur de Jacques Charles Lemaire (Recension)*, Bulletin codicologique - Scriptorium, том: Scriptorium 2015/LXIX/1 , брой: Bulletin 136, 2015, стр.58-59, Ref.

Сборникът, съставен и издаден в чест на големия медиевист и филолог Жак Шарл Льомер, представя изследвания в големите области, изследвани от него: средновековна литература, филологическо тълкуване на текстове и кодикологически проучвания. Литературните изследвания анализират развитието на важни персонажи, мотиви или тематика от френското литературно средновековие. Филологическият прочит и тълкуване на неиздавани текстове представя някои и интересни критически издания на редки ръкописи. Кодикологическите анализи са особено ценни за работещите със средновековни ръкописи специалисти. Така сборникът свидетелства за плодотворната мултидисциплинарност в изследвателските интереси на Жак Шарл Льомер.

[25]. Michel Pastoureau. *Les signes et les songes. Études sur la symbolique et la sensibilité médiévales (Recension)*, Bulletin codicologique - Scriptorium, том: Scriptorium 2014/ LXVIII / 2, брой: Bulletin 468, 2014, стр.169-170, Ref.

Рецензираният труд обединява студии и статии от Мишел Пастуро, посветени на различни аспекти на средновековната символика, преработени и допълнени от автора. Така той предлага обширен и обхванат поглед върху средновековната символика и средновековната чувствителност посредством екскурси в историята на емблемите и символите, на менталностите и чувствителностите, на презентациите и на въображаемостта. Петте му части обхващат пет тематични области: животинската символика, символика на ябълката в античността и в средновековието, символика на цветовете, символика на тялото и символика на някои предмети. Сред богатите източници на Пастуро са и множество средновековни ръкописи. Изследванията на средновековната символика в някои от нейните най-значими проявления, нейното развитие и изменение в хода на времето, са ценни за всеки специалист в областта на средновековната история, хералдика, литература или философия.

* * *

Макар и насочени към по-широка публика, научно-популярните рецензии и публикации също притежават изявено аналитичен и критически характер, както и амбицията да изпълняват в известен смисъл „просветителска“ мисия, като довеждат литературните творби до широкия читател и му предлагат практически насоки и инструменти за прочити.

[27]. „Идеалният палат“ на пощальона Шевал като слабост и съпротива, В: Литературен вестник, бр. 16, 3-9.05.2017 г., стр. 12-13.

Тази авторска публикация представя и анализира задълбочено екзистенциалния проект на неукния пощальон Фердинан Шевал – да построи изцяло със собствени сили и умения „храм на природата“, първоначално в стремеж за прослава на природното разнообразие и красота, а впоследствие като всеобхватно отражение на представите му за света и хората. Уникалният градеж е наречен едва след построяването си „идеален палат“, както е известен и днес. Статията представя първо богатите визуални аспекти на творението на Шевал, след което се спира и на моралните му измерения чрез анализ на множеството авторски надписи по стените на палата.

Изначалното намерение на пощальона е да подреди живописно интересно изглеждащи камъни, оформени от природата, в примитивна, но вдъхновена симфония в прослава на природното величие. Постепенно палатът се изпълва и с причудлив бестиарий, населен с фантастични животни и удивителни растения. Дори обичайните животни изглеждат причудливо в изпълнението на пощальона. Шевал строи интуитивно, без цялостен замисъл, като се оставя да го води въображението му, подхранвано от илюстрираните списания и картички, които му показват мътни изображения на далечни страни. Екзотичното измерение се добавя към природното благодарение на случайното хрумване за построяване на собствена гробница в египетски стил. Уравновесяването на така получената първоначална конструкция с тримата исполини отляво и египетския храм и Пещерата на Дева Мария отдясно на нея бележи нов етап в строежа и добавя нови измерения в него. Така постепенно постройката се превръща и в свидетелство за всееленските духовни учения: в нея Сътворение, рождественски ясли, облицовани с мидени черупки, и пещера на Дева Мария съседстват с индийски храм, джамия и египетска гробница. Като паноптикум на най-разнообразни култури и религии Идеалният палат събира и преплита отпратки към природа, митология, религия, култура и морал. В него прозират желания за въображаеми пътувания, идеализации на близки и далечни цивилизации, сътворяване на фантазмагорични персонажи и интерпретации на библейски епизоди. В Идеалния палат е съгъстена цялата въображаема вселена на пощальона, обикновен, беден, слаб, не особено образован и много злочест в личния си живот човек, в която той се потапя, за да избяга от ежедневието си.

Моралните измерения на начинанието се четат през надписите на различни места из палата. С нарастването на увереността, че се е посветил на значимо дело, у Шевал се появява все по-отчетливо съзнание за мисия, за смътен, но повелителен морален проект. Този проект започва с поучителните надписи в прослава на труда, които се вписват в продължението на паметните надписи за градежа. Постепенно поучителните надписи надхвърлят индивидуалното равнище и минавайки бегло през патриотичното, стигат до духовното измерение.

[28]. Спасителят и пеперудата. В: Литературен вестник, бр. 13, 30.03-5.04.2016 г., стр. 6.

Рецензията представя със задълбочен критически анализ втория роман на Анна Колчакова - „Бразилска пеперуда зад моето рамо“, публикуван в издателство Летера през 2016 г., като го обвързва с дебютния роман на авторката. Освен обща героиня, двата романа имат и обща тема отвъд несъмнено различните си сюжети – стремежът на главните герои да бъдат в Доброто и борбата им с най-големия порок – малодушието, включително собственото. „Бразилска пеперуда...“ прочете просто за да се проследи сюжетната линия и да се задоволи любопитството от развързката, но и като философска история за краха на вярата, че животът има смисъл и този смисъл е в правенето на добро. Романовото време е подвижно и разчупено, а тялото на романа се изгражда като своеобразна мозайка от различни фрагменти: ретроспективни епизоди, размисли и коментари, смътни антиципации, философски размисли, вписани откъси от песни, стихотворения, мисли и цитати от различни автори. Метафоричните фигури на пеперудата като научна метафора на хаоса, възстановен от случайността, и на морето като обгръщащата цялост и първичната стихия, която се разполага извън координатната система на Доброто и Злото, вграждат дълбоки смислови пластове в романа. Шокиращият, травматичен финал позволява и прочит в оптимистичен ключ: зад привидното му послание за безпомощност и безнадеждност на човешките усилия се крие по-неочевидното, но многократно по-могъщо послание за живота като смислоспораждащо начинание.

[29]. За Спасителя и морето. В: Анна Колчакова, Бразилска пеперуда зад моето рамо. „Летера“, 2016, стр. 147-150.

Послесловът към изданието на романа на Анна Колчакова предлага кратко негово представяне, предназначено основно да предложи на читателите възможни насоки за прочити и интерпретации на книгата.

[30]. Гийом дю Венстре или волята за смисъл. В: Портал „Култура“, 2014.
<http://kultura.bg/web/%D0%B3%D0%B8%D0%B9%D0%BE%D0%BC->

[%D0%B4%D1%8E-%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B5-%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%8A%D0%BB/](#)

Тази авторска публикация запознава българския читател с непознатата у нас литературна мистификация на двама затворници от съветските лагери – Юрий Вейнерт и Яков Харон – които в стремежа си за духовно оцеляване създават успешния образ на френски ренесансов поет и бунтар на име Гийом дю Вентре. Двамата не само изграждат легендата за Дю Вентре, но и съчиняват „негови“ сонети по всички правила на ренесансовото стихосложение, като се представят за негови „преводачи“. Успехът на разпространяването по неформални пътища на стиховете (в ръкописен сборник) е огромен. Проектът Гийом Дю Вентре дава възможност на своите автори да намерят смисъл или, по-точно, да създадат смисъл в живота си в крайно тежък за тях период. Този смисъл те търсят и изграждат преди всичко в успеха на творческото си начинание: полетът на фантазията в създаването на фиктивния поет и изковаването на неговата биография и представяне, усилията по стилизация на сонетите, така че да бъдат максимално близки до поетическото творчество от избраната епоха, самото съчиняване на стиховете, прецизно и идилично, намеренията за тяхното публикуване наситат със смисъл лагерното им съществуване. Получаваното признание, макар и неофициално, утвърждава този смисъл. В начинанието Гийом Дю Вентре функционира, макар и частично, опосредствано и непълно, и втори механизъм за създаване на смисъл – чрез любовта към друго човешко същество. Повечето от лирическите сонети в сборника са адресирани до една загадъчна дама: Маркиза Л. Зад тайнствената непозната всъщност се крие красивата и много талантива студентка Люся Хотимская, единствената любима на Юрий Вейнерт. Стиховете на Дю Вентре дават израз на тази любов по крайно деликатен, филигранен начин, като същевременно успешно се вписват в стилизацията à la лековат ренесансов поет.

Творчеството на Вейнерт и Харон заема особено място в контекста на „лагерната литература“, тъй като е прекалено различен от най-характерните за нея документални и автобиографични хроники, разкрития и смразяващи разкази за невообразими жестокости в лагерите. То черпи своята стойност от това, че поражда жизненоважен смисъл в самото си създаване. Най-голямата ценност е за двамата автори и в периода 1943-1951 г. Същевременно, тяхното творчество има висока стойност и днес. Изящните стихове свидетелстват чрез имплицитно вплетения в тях зловещ контраст за ужасите на сталинските лагери по също толкова, ако не и по-разтърсващ начин като почти документалните повествования за живота и смъртта в тях. Днес „Зли песни“ трябва да се четат не просто като поезия, а като свидетелство – за живота, за смелостта и борбата, за победата на две човешки личности над засмукващото безсмислие на лагерната машина.

Преводите на сонетите в тази публикация също са мои.

[31]. *Българското образование като машина за бръснене? „Възшествието на маймуните“ от Анна Колчакова. В: Литературен вестник, 20.7.2013 г., стр. 6.*

Тази подробно рецензия представя и анализира дебютния роман на Анна Колчакова „Възшествието на маймуните“, чиято централна тема е именно училничното образование, а сюжетът му описва една борба на млад учителски екип за промяна към по-добро образование, и провала на тази борба. Романът успешно въвежда и преплита похвати, присъщи на различни естетики като натуралистичен реализъм, фантастичен реализъм и гротеска. Неговата модерност намира израз и в съчетанието между традиционна композиция и еkleктична форма (авторско повествование, фокусиране през очите на главния герой, вписване в тялото на романа на „външни“ фрагменти: стихове, песни, писма, ученически съчинения, бележчици, надписи). Тези фрагменти композират своеобразен алманах на дванадесетгодишната напразна борба с образователните вятърни мелници. Богатството на речевите регистри рисува многоцветна картина на българското общество от 90-те години на XX век. Ономастиката в романа предлага интересни и плодови решения. В книгата „стандартните“ собствени имена са твърде малко, а множеството от героите са обозначени с експресивни и силно смислово наситени прозвища.

Ненатрапчивото, тънко и безпогрешно чувство за хумор, и усетът за комичния детайл дори в най-безрадостните ситуации разведряват успешно въпреки тягостно надвисналия почти от самото начало на романа провал на начинанието. Много отвъд комичното обаче романът представлява и жестока, безмилостна сатира, която на места преминава в гротеска: сатира на безразличието, бездушието, подлостта, непочтеността и глупостта. Дори главният герой не е пощаден в неговите прояви на слабост, страхливост или нерешителност. Положителни герои в този роман няма, също, въпреки, както и в живота. Все по-невъзможната комуникация и постепенното изгубване на човешина от множеството от героите намират израз и чрез паралели с животинския свят, загатнати още в самото начало на повествованието и зачестяващи към края му, когато провалът вече е очевиден.

„Възшествието на маймуните“ представя цялостна картина на разноликия живот през първото десетилетие на прехода, хроника на преживени в напразна борба години на Сизифов труд, износили тялото, източили душата, изчерпали търпението, вярата, смиренното и себепожертвуванието. Би било погрешно да се смята, че този роман е само за образованието, макар и то да е централната тема в него. Той е и роман за отчуждението и невъзможната комуникация, за човешкото достойнство и човешкото падение. Краят на романа бележи прераждането на Спасов и сякаш приключва травматичния период. Горчилката, която оставя след прочита му обаче, има вкуса на една погубена кауза, на един провален опит образованието на нашите деца да спре да прилича на машина за бръснене.

[32]. *Да тишееш за насилственото обладаване. Рецензия. В. „Култура“, бр. 6, (2489), 14 февруари 2008 г., стр. 16.*

Рецензията представя публикуваната във Франция книга на Рени Йотова *Писатели за насилственото обладаване*, която анализира литературната фикция около изнасилването. Това първо по рода си подобно изследване възприема многодисциплинарен подход, използващ инструментите на литературния анализ, историята, социологията, философията, критиката на изкуството, за да очертае една изключително тежка и травматична, а поради това, и табуирана тема. Междудисциплинарният подход особено ясно заявява и обосновава присъствието си в главата, посветена на „банализирането“ на насилственото обладаване. На базата на премерен социологически анализ Рени Йотова търси отражението на описания от социологията феномен на масовите изнасилвания в литературата и в някои произведения на филмовото изкуство. Личната позиция на авторката е ясно заявена. Особено ценно в нея е отсъствието на агресивен феминистичен дискурс; тя по-скоро може да определи като дълбоко хуманистична. Посланието на книгата е ясно: няма праг на толерантност спрямо насилието и за него не бива да се мълчи. С него тя разбива мълчанието, чието властно присъствие се налага в контекста на насилственото обладаване: мълчание като съгласие, съучастие, равнодушие, страх; мълчание като отчаян и жалко безплоден опит за загърбване на непоносимото.

III. Преводознание и проблеми на превода

Сред представените за участие в конкурса публикации присъстват и няколко, посветени на преводознанието и проблемите на превода – втора важна област на научните ми интереси.

[6]. *Особености на евролекта и проблеми на превода. В: Сп. Съпоставително езикознание, том: XXXVI, брой: 3, 2011, стр.30-41.*

В статията е предложен обзорен аналитичен поглед към особеностите на евролекта в перспективата на проблемите на превода, които са пряко или косвено свързани с него. Евролектът като специфичен технолект на европейските институции, използван обаче и за комуникация с европейските граждани, е дефиниран и описан на равнищата на лексиката, синтаксиса, семантиката и стилистиката. Засегнати и разгледани са проблемите, възникващи при неговата рецепция и употреба. В третата част от изследването са представени някои от основните проблеми при превода на евролексика, които възникват пред преводача към български език. Приведени са релевантни примери на английски, френски и български език, извлечени от оригинални европейски текстове.

Тази статия е с изявено приносен характер. В нея за първи път в България се предлага диференциално определение на евролекта и прецизиране на неговите същностни характеристики, анализират се пътищата за образуването на словесни единици в него, правят се наблюдения и заключения върху неговата рецепция и се набелязват свързаните с неговата специфика проблеми на превода.

[7]. Vessela Guenova, *Un parler professionnel bien spécifique au XXIe siècle: le parler européen*. Във: *Fréquences francophones*, брой 12, 2009, стр.52-56.

Езикът е важен инструмент в съвременната политика и професионалното говорене в европейските институции, т.нар. „европейско говорене“, добре илюстрира това. Статията представя феномена на европейското говорене и набелязва насоки за неговото изследване. Изложени са стилистичните характеристики на евроговора като изявен стремеж към неутралност, анонимност, наситеност с междутекстови отпратки и позовавания, анонимност и безличност, усложнени синтактични структури и пр. Накратко са набелязани начините на образуване на европейските термини и изрази чрез лексикална ресемантизация в различните ѝ аспекти и създаване на неологизми. Обсъден е въпросът за естеството на евроговора: дали е арго, жаргон или технолект. Третата част от статията разглежда на кратко рецепцията на евроговора, обосновава различните реакции на него и загатва важността на превода за тази рецепция.

* * *

Научните рецензии и обзори по преводознание (публикации 23, 26) представят важни за преводознанието публикации и научни търсения.

[23]. *За превода и неговите подводни камъни*. В: Сп. „Литература“, том: *Литература за деца, година X, книга 7*, издателство: *Университетско издателство „Св. Климент Охридски“*, 2016, стр.424-427.

Рецензията представя изследователския труд на Дария Карапеткова *За превода*, в който плодотворно се съчетават аспекти от теорията, прагматиката и практиката на превода между италиански и български език – една слабо изследвана в полето на превода езикова двойка. Като използва интердисциплинарни методи, почерпени от полето на литературознанието, преводознанието, културологията и социолингвистиката, приложени творчески към разглеждането на важни проблеми на теорията на превода от ключова важност за неговата практика, прагматика и етика, трудът недвусмислено заявява и доказва своя теоретично-приложен характер.

Спектърът на преводаческите проблеми, анализирани в книгата, е впечатляващо обхванат. Като предлага видимо заиграване с изписването на част от кл

ючовото и централно за книгата понятие – преводът – с латиница, многозначителното и многозначно заглавие *За превода* умело и изящно обозначава ядрата на проблематиката, калейдоскопично обхваната в нея: недобрият превод в различни негови форми и проявления, но и широкия спектър на трудностите в процеса на постигането на адекватен превод. Игровото заглавие визуализира и самата същност на превода като словесно и културно преоформяне от единия език в другия, съпроводено с неизбежно вливане на част от чуждото в своето, и утвърждава плодотворното схващане на авторката за превода като динамика на творческия процес далеч преди и отвъд застиналата неизменност на резултата.

[26]. *Université de Sofia « Saint Kliment Ohridski »: Etat présent de la recherche en traduction. Le Bulletin du CRATIL, брой: 7, 2011, стр. 4-5.*

Обзорното аналитично и критическо представяне в периодичната публикация на престижната френска преводаческа школа ISIT обхваща изследователските дейности в полето на преводознанието към 2011 г., разпределени в няколко големи области: ангажиране на студентите в изследванията, разработване на научно-изследователски проекти, нови публикации, конкурси за млади преводачи, национални и международни конференции. Така научно-изследователската дейност в областта на превода и неговите проблеми във ФКНФ придобива заслужена публичност пред френската аудитория.

IV. Проблеми на франкофонията и на преподаването на френски език, в ключително на академично равнище

Накрая е необходимо да се отбележат и някои анализи, свързани с проблеми на франкофонията и на преподаването на френски език, включително на академично равнище (публикации 10, 17). Диахронната аналитична перспектива, възприета в тях, обуславя основателността на направените оригинални изводи за бъдещето на франкофонията в Европа и за предстоящите развития в академичното преподаване на френски език в България.

[10]. Vessela Guenova, *Le Département d'études romanes hier et aujourd'hui. Les études en Lettres françaises : histoire, réalisations et défis*. В: *Réécriture et variation. Actes du Colloque international organisé à l'occasion des 90 ans de la fondation du Département d'Études romanes*, редактор/и: Vessela Guenova, издателство: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2017, стр.13-25.

Статията, посветена на 90-годишнината на катедрата по Романистика, описва и анализира етапите в развитието на катедрата от самото ѝ създаване до наши дни и предлага критически анализ и прогнози за бъдещото ѝ развитие. Първият важен етап започва с основаването на Софийския университет през 1888 г. и продължава до създаването на отделна катедра по Романистика през 1923 г.; през него се поставят основите на университетското преподаване на френски език, набелязва се неговото адекватно структуриране и се подготвят първите учебници. Вторият голям етап започва със създаването на катедрата през 1923 г. и продължава чак до обособяването на независим Факултет по западни филологии през 1965 г. Въпреки известен застои и срещани затруднения през годините 1945-1960 развитието на романистиката продължава и процъфтява благодарение на цяла плеяда от видни учени филолози. Обучението се актуализира и реструктурира постоянно, подготвят се и се издават академични учебници. След 1989 г. и независимо от кризи и трудности катедрата по Романистика продължава да се развива благодарение на традициите си и на своите преподаватели, които са представени накратко.

След обобщение на основните аспекти на обучението, предлагано днес в катедрата, статията завършва с извеждане на основните предизвикателства и насоки за бъдещото ѝ развитие, сред които е поставен особен акцент върху запазването на академичното качество и дух на обучението в новия контекст и продължаващото развитие на научната дейност.

[17]. *Le français dans les échanges européens : état des lieux et perspectives. B: Le français de demain : enjeux éducatifs et professionnels, 2010, стр.325-333.*

Статията е посветена на мястото и ролята на френския език в комуникацията в Европа днес. Тя започва с припомняне на „отминалото величие“ на френския език като универсално и всеобщо средство за комуникация в Европа, утвърдено още в края на XVIII век в гордото слово на Антоан дьо Риварол. Днес обаче нещата стоят другояче не само в международен, но и в чисто европейски план. В историческото развитие на ЕС мястото на френския език като език за комуникация в обединена Европа постепенно намалява: докато то е централно при основаването ѝ, днес повече от три четвърти от текстовете в ЕС се пишат на английски, а устните комуникации привилегирват този език дори в още по-голяма степен. Същевременно, касае се за един обеднен и опростен вариант на английския език, т.нар. Globish, паразитиран и овладян от еврожаргона, чиито основни характеристики се изброяват накратко. Неговият разцвет и налагането му в общуването имат своите основания в контекст на мултикултурност и многоезичие, но и на политическа коректност и уклончивост. Така френският език, веднъж вече изместен от английския в международните комуникации, днес е застрашен и от контаминация от евролекта. Статията отстоява важната теза, че най-голямата опасност, която застрашава днес френския език, е не толкова намаляването на употребата му в международен план, колкото именно опростяването и обезличава

нето му, включително чрез европейските говори, и призовава за защита и съхранение на богатството и красотата му, включително чрез обучението и преподаването по и на френски език.